

Olli Mäenpää

20.1.2023

Hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 207/2022 vp)/Täydentävä lausunto

Neuvottelumenettely ja kunnallinen itsehallinto

Esityksen mukaan työvoimapalveluiden järjestämisestä annettavassa laissa säädettäisiin neuvottelumenettelystä tilanteessa, jossa työvoimaviranomaisen kyky työvoimapalvelujen järjestämiseen olisi kahden peräkkäisen vuoden aikana merkittävästi heikentynyt verrattuna muihin vastaaviin työvoimapalveluja järjestäviin kuntiin ja työllisyysalueisiin. Työvoimapalvelujen järjestämiskykyä koskevassa arvioinnissa voitaisiin kiinnittää huomiota pitkäaikaistyöttömien aktivointiasteeseen tai muuhun vastaavaan työllistymistä edistävään toimintaan, yli 12 kuukauden työttömyyden lisääntymiseen kunnassa tai työllisyysalueella verrattuna muiden vastaavien kuntien tai työllisyysalueiden tilanteeseen, työnhakijoiden palveluprosessiin liittyvien keskustelujen toteutumiseen kunnassa tai työllisyysalueella sekä siihen, että työvoimaviranomaisen kyky järjestää työvoimapalveluja on muusta syystä merkittävästi heikentynyt.

Neuvottelumenettely käynnistettäisiin 1. lakiehdotuksen 24.2 §:n mukaan työ- ja elinkeinoministeriön aloitteesta. Työ- ja elinkeinoministeriö ja työvoimaviranomainen sekä valtionvarainministeriö neuvottelisivat ja sopisivat tilanteen korjaamiseksi laadittavasta toimintasuunnitelmasta ja sen seurannasta. Työvoimaviranomaisen tulisi laatia ja käsitellä viivytyksettä toimintasuunnitelma ja saattaa sitä koskeva päätös työ- ja elinkeinoministeriön sekä valtiovarainministeriön tietoon mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten. Jos työvoimapalveluiden saatavuuden arvioitaisiin toimintasuunnitelmasta huolimatta merkittävästi vaarantuneeksi, valtioneuvosto voisi tehdä päätöksen uudesta työllisyysalueesta. Ennen päätöksen tekemistä valtioneuvoston tulisi kuulla kuntaa tai kuntayhtymä.

Ehdotetulla neuvottelumenettelyllä ja erityisesti viimesijaiseksi tarkoitettulla valtioneuvoston toimivallalla olisi vaikutusta kunnan tehtäviin ja kunnan itsehallinnolliseen asemaan. Sääntelyllä pyritäisiin osaltaan toteuttamaan perustuslain 18 §:ssä julkisen vallan velvollisuutta edistää työllisyyttä ja pyrkimystä turvata jokaiselle oikeus työhön. Neuvottelumenettely ei voisi johtaa kuntajaon muutoksiin, vaan ainoastaan kuntien yhteistoimintaa työllisyysalueella koskevaan valtioneuvoston uuteen päätökseen, jota kuitenkin edeltäisivät erilaiset ohjaustoimenpiteet.

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin (PeVL 20/2013 vp arvioinut ehdotettuun neuvottelumenettelyyn jossain määrin rinnastettavaa erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyä, joka voi kuntalain 118 §:n mukaan johtaa viime kädessä kuntajaon muutokseen. Valiokunta piti arviointimenettelyä perustuslain mukaisena etenkin, kun sen tarkoituksena oli turvata kunnan asukkaiden perustuslakiin perustuvat oikeudet. Nyt ehdotettua, vaikutuksiltaan kunnan itsehallinnollisen aseman kannalta olennaisesti lievempää neuvottelumenettelyä ei sen perusoikeuksia turvaavat tavoitteet ja tarkempi menettelyllinen määrittely huomioon ottaen voida pitää suhteettomana tai perusteettoman puuttumisena kunnalliseen itsehallintoon.